

Guía Docente				
Datos Identificativos			2019/20	
Asignatura (*)	Filosofía do Dereito		Código	612G01026
Titulación	Grao en Dereito			
Descriptoros				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuadrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6
Idioma	CastelánInglés			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Dereito PrivadoDereito Público			
Coordinación	Serna Bermudez, Pedro	Correo electrónico	pedro.serna@udc.es	
Profesorado	Ballesteros Soriano, Alfonso	Correo electrónico	alfonso.ballesteros@udc.es	
	Rivas Pala, Pedro		pedro.rivas@udc.es	
	Seoane Rodriguez, Jose Antonio		jose.antonio.seoane@udc.es	
	Serna Bermudez, Pedro		pedro.serna@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia tenta proporcionar unha comprensión global dos fundamentos históricos, políticos e científicos da paradigma dominante no pensamento xurídico contemporáneo, así como unha comprensión máis profunda do fundamento dalgunhas nocións, institucións, procesos e estruturas centrais estudados ao longo da carreira, unificando e sintetizando eses coñecementos; neste sentido, aspira a efectuar un traballo de síntese e de profundización, tanto histórica como conceptual. Ademais, preténdese introducir aos estudantes no coñecemento e a comprensión das transformacións que afectan ao dereito actual e que obrigan a revisar a paradigma dominante constituído polo positivismo xurídico, e introducirlles nas liñas básicas dunha filosofía xurídica aceptable para o momento presente.			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais.
A3	Percepción do carácter sistemático do ordenamento xurídico.
A4	Percepción do carácter interdisciplinar dos problemas xurídicos.
A5	Coñecemento dos principios e valores constitucionais.
A6	Comprensión das distintas manifestacións do dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual.
A8	Coñecementos básicos de argumentación xurídica.
A10	Capacidade de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico.
A11	Capacidade de comprender e de redactar documentos xurídicos.
A12	Manexo da oratoria xurídica. (Capacidade de expresarse apropiadamente en público).
A14	Capacidade de elaboración de normas.
B1	Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral, e adóitase atopar a un nivel que, aínda que se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B5	Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
B6	Aprender a aprender.
B8	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo, entendendo, tamén, a importancia da cultura emprendedora.
B9	Traballar de forma autónoma con iniciativa tendo en conta a importancia da aprendizaxe ao longo de toda a vida.
B11	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.

C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
Adquirir unha visión global do Dereito na Modernidade, das profundas transformacións experimentadas polos sistemas xurídicos contemporáneos, así como dos principais debates actuais en torno á contorna política do Dereito.	A2	B9	C4
	A3	B1	C6
	A4	B2	C7
	A6	B3	
	A10	B5	
	A12		
Desenvolver instrumentos conceptuais e metodolóxicos para a crítica da visión global do Dereito recibida de modo implícito ao longo de toda a carreira.	A2	B6	C4
	A5	B8	C6
	A6	B11	C8
	A8	B1	
	A11	B2	
	A14	B3	
Desenvolver con sentido crítico e de modo creativo a capacidade de argumentación xurídica	A4	B8	C1
	A8		C4
	A10		C6
	A11		
	A12		
Coñecer as principais correntes do pensamento filosófico-xurídico ao redor da xustiza a través do Dereito, e desenvolver un punto de vista crítico persoal ao redor da súa aplicación a debates actuais.	A2	B6	C1
	A4	B8	C4
	A6	B11	C6
	A8	B2	C7
	A10		C8
	A12		

Contidos	
Temas	Subtemas
1. A Filosofía do Dereito como comprensión e como crítica do Dereito contemporáneo.	1. A Filosofía como saber histórico. 2. Pensar o propio tempo, tarefa da Filosofía do Dereito. 3. Por onde comezar? O problema do punto de partida. A paradigma dominante como punto de partida: a Modernidade cultural, política e xurídica.
2. Modernidade xurídica e positivismo xurídico.	1. O positivismo xurídico: aproximación descritiva. 2. As bases teóricas e ideolóxicas do Estado moderno. 3. As transformacións do Dereito a partir da Codificación. 4. A aspiración a facer do Dereito unha ciencia: a ciencia xurídica nos séculos XIX e XX.

3. As deficiencias do paradigma positivista.	1. A unilateralidade do concepto positivista de Dereito. 2. As dificultades do positivismo para explicar a práctica xurídica e para proporcionar instrumentos que permitan operar nela. 3. O carácter ideolóxico do cientificismo e a índole necesariamente valorativa da actividade xurídica.
4. O Dereito actual: evolución dos sistemas xurídicos occidentais desde a segunda metade do século XX e comezos do XXI	1. Constitucionalización dos sistemas xurídicos. 2. Superación do marco do Estado e da ecuación Estado-Dereito. 3. O debate sobre as lexitimidades: democracia e rule of Law ou Estado de Dereito. 4. Novos dereitos humanos fronte a dereitos humanos clásicos
5. Intentos de canalizar a dimensión argumentativa e deliberativa do Dereito.	1. Algunhas teorías da argumentación. Aportacións e límites.
6. Bases para a construción dunha filosofía xurídica capaz de dar conta do Dereito actual.	1. Unha perspectiva hermenéutica fundada ontoloxicamente. 2. O Dereito como forma de coexistencia.
7. As teorías da xustiza e as súas proxeccións nos debates contemporáneos	1. As matrices históricas: utilitarismo, libertarismo, kantismo e aristotelismo. 2. Mercado e moral. 3. A xustiza política e a ética socialdemócrata contemporánea (Rawls). 4. Argumentos a favor e en contra da discriminación positiva. Feminismo e políticas de xénero. 5. A cuestión dos méritos. 6. Virtude cidadá e as esixencias e límites da lealdade: o que nos debemos uns a outros. 7. Xustiza e ben común. 8. Sustentabilidade. 9. A invasión dos mercados sobre a moral: da subrogación do corpo feminino á compra de honras. 10. A débeda norte-sur e a responsabilidade dos países desenvolvidos.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A2 A3 A4 A5 A6 B6 B3 C4 C6	40	42	82
Lecturas	A2 A4 A5 A6 A10 B8 B1 B2 B5 C7	0	15	15
Seminario	A3 A4 A5 A8 A10 A11 A12 A14 B8 B11 B2 B3 B5 C1 C4 C8	15	18	33
Proba mixta	A2 A3 A5 A6 A8 A10 B8 B9 B2 B3 C1 C6	3	9	12
Atención personalizada		8	0	8
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Terán un carácter introductorio aos principais temas da materia, ou ben de recapitulación. Esta metodoloxía relaciónase coas competencias A4, A6, A8 e A14.

Lecturas	O desenvolvemento do pensamento crítico e da aprendizaxe autónoma aconsellan que o estudo estea baseado nunha reflexión directa das/vos estudantes a partir da lectura de textos clásicos e contemporáneos, así como textos normativos -lexislativos e jurisprudenciais-, referidos a parte dos contidos temáticos da materia. Esta actividade relaciónase coas competencias A4, A6, A10, B1, B3, B4 e C6.
Seminario	Os seminarios celebraranse en grupos reducidos para analizar e debater as cuestións referidas á teoría da xustiza indicadas no tema 7. Esixen participación activa dos estudantes, quen deberán expor e analizar criticamente os textos e as cuestións obxecto de cada sesión. Serven para desenvolver as habilidades argumentativas, orais e escritas, e para desenvolver un pensamento sistemático, creativo e crítico. Esta metodoloxía relaciónase coas competencias A4, A5, A8, A10, B3, B6, C1, C4 e C6.
Proba mixta	Serán obxecto de avaliación mediante este tipo de proba os contidos de sesións maxistrais, incluíndo as lecturas relacionadas coas diversas cuestións do temario. Esta actividade relaciónase coas competencias B1, B3, C1 e C6.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Os estudantes poderán consultar ao profesor as dúbidas ou dificultades que xurdan nas sesións maxistrais, lecturas ou seminarios. Poderán facelo en tutorías individuais ou en sesións de grupo organizadas ao efecto dentro dos horarios de tutorías dos profesores. Tamén existe a posibilidade de resolver dúbidas a través do correo electrónico cando a natureza das mesmas permítalo. E tamén existe a posibilidade de levar a cabo tutorías virtuais a través de Skype ou outros medios análogos.
Lecturas	
Seminario	

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Proba mixta	A2 A3 A5 A6 A8 A10 B8 B9 B2 B3 C1 C6	A proba empregarase para avaliar a aprendizaxe dos contidos das clases maxistrais e a capacidade de reflexión crítica alcanzada ao redor dos mesmos. Na parte de proba obxectiva valorarase especialmente a comprensión dos contidos, a capacidade de identificación precisa das respostas ás preguntas e a capacidade de responder con precisión conceptual e lingüística, evitando divagacións e ambigüidades. Na parte de proba de ensaio valorarase, xunto ao anterior, a capacidade de síntese, de identificación dos problemas e de reflexión persoal. A corrección na expresión escrita será relevante na avaliación.	70
Seminario	A3 A4 A5 A8 A10 A11 A12 A14 B8 B11 B2 B3 B5 C1 C4 C8	A avaliación da participación nas sesións de grupo reducido referirase ás exposicións dos estudantes e ás intervencións nos debates posteriores. Nas exposicións valorarase a fluidez expositiva e a capacidade de análise e síntese. En ambas (exposicións e intervencións) valorarase o dominio dos contidos temáticos, a habilidade argumentativa e a capacidade para contraargumentar e avaliar de maneira ben fundada os diferentes puntos de vista. Como se trata dunha avaliación continua, considerarase, en primeiro lugar, a calidade das intervencións e, secundariamente, a frecuencia ou número total das mesmas ao longo do curso. A corrección na expresión oral será relevante na avaliación.	30

Observacións avaliación

Para aprobar a materia é preciso que a suma da cualificación obtida na avaliación continua dos seminarios e a cualificación da proba ou probas escritas alcance os 5 puntos.

Non se sumarán ambas cualificacións se non se obtén polo menos unha puntuación de 1.2 puntos (sobre os 3 posibles) nos seminarios; e de 3.5 (sobre os 7 posibles) na proba ou probas escritas.

Existe a posibilidade de realizar un exame parcial nunha data acordada polo profesor coordinador da materia cos estudantes. No caso de falta de acordo, a proba escrita parcial non se celebrará. O aprobado no exame parcial suporá eliminar esa materia na proba escrita final. A cualificación obtida no parcial se promediará coa do exame final segundo a ponderación que estableza o profesor, tomando en conta a cantidade de materia que fose obxecto de exame. Quen non aproben o exame parcial deberán facer a proba sobre todo o contido da materia ao final do curso.

Os estudantes con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de asistencia que non poidan participar nas sesións de seminarios, a avaliación das competencias correspondentes aos mesmos (30% da cualificación final) levarase a cabo realizando un traballo escrito sobre algún dos epígrafes do tema 7 e mantendo unha conversación oral co profesor encargado do grupo de seminarios correspondente, que versará sobre os restantes contidos do tema 7, na que os devanditos estudantes deberán tratar de mostrar o seu nivel de profundización nos contidos dos textos propostos para os seminarios e de desenvolvemento dun punto de vista crítico. Esta avaliación alternativa realizarase ao redor dos días do exame final, en data acordada co profesor, tendo como límite para a entrega do traballo escrito e para a proba oral o día do exame final.

A esta modalidade alternativa de avaliación poderán acollerse tamén os estudantes que, por causas xustificadas que deberán ser apreciadas polo profesor coordinador da materia, non poidan asistir ás sesións de seminarios. Para iso, deberán comunicar ao profesor as circunstancias que xustifiquen a excepcionalidade dentro das dúas primeiras semanas lectivas do cuadrimestre. Se se trata de circunstancias sobrevindas, deberán comunicalas en canto ditas circunstancias prodúzanse. Os estudantes que se presenten á proba escrita na segunda convocatoria ou oportunidade (xullo) conservarán as cualificacións do exame parcial, se houber sido aprobatoria, e nos seminarios, se se alcancei polo menos a puntuación de 1,2 puntos sobre 3. Os estudantes que non logren a puntuación de 1.2 na convocatoria de maio-xuño na avaliación dos seminarios deberán acollerse á avaliación alternativa descrita máis arriba na convocatoria ou oportunidade de xullo. Quen non alcancen a puntuación de 1.5 poderán facelo se o desexan.

Bibliografía básica	- Pedro Serna (2006). Filosofía del Derecho y paradigmas epistemológicos. México, D.F.: Porrúa - Michael J. Sandel (2011). Justicia. ¿Hacemos lo que debemos?. Barcelona: Debate PARTE TEÓRICA (Sesiões maxistras)Pedro Serna, Filosofía del Derecho y paradigmas epistemológicos, México, D.F.: Porrúa, 2006.PARTE PRÁCTICA (Seminarios e sesións de grupo reducido)Michael J. Sandel, Justicia ¿Hacemos lo que debemos? (2009), traducción de Juan Pedro Campos Gómez, Barcelona, Debate, 2011.P. Mercado, ¿Derechos insostenibles?, en J. A Estevez Araújo (ed.), El libro de los deberes, Madrid, Trotta, 2013. M. Balaguer, ¿La maternidad subrogada y el cuerpo de la mujer?, en M. Balaguer, Hij@s del mercado. La maternidad subrogada en un estado social, Madrid, Cátedra, 2017.L. Peña, ¿La deuda histórica del norte con el sur del planeta?, en L. Peña, Estudios republicanos, Madrid, Plaza y Valdés, 2009.M. Sandel, ¿De qué manera los mercados desplazan a la moral?, en M. Sandel, Lo que el dinero no puede comprar. Los límites morales de los mercados, Barcelona, Debate, 2018.
Bibliografía complementaria	N. Bobbio, El positivismo jurídico, trad. de R. de Asís, Madrid, Debate, 1993. K. Larenz, Metodología de la ciencia del derecho, trad. de M. Rodríguez Molinero, Barcelona, Ariel, 1994. L. Lombardi Vallauri, Corso de Filosofia del Diritto, Padova, Cedam, 1982. A. Ollero, ¿Tiene razón el Derecho?, Madrid, Congreso de los Diputados, 1996. P. Serna (dir.), De la argumentación jurídica a la hermenéutica Revisión crítica de algunas teorías contemporáneas, segunda edición, Granada, Comares, 2005 (reimpr. 2009).Ch. Perelman, La lógica jurídica y la nueva retórica, Madrid, Civitas, 1979. A. Aarnio, Lo racional como razonable, Madrid, CEC, 1991.R. Alexy, Teoría de la argumentación jurídica, Madrid, CEC, 1989.R. Alexy, La institucionalización de la justicia, edición y presentación a cargo de J. A. Seoane, traducción de J. A. Seoane, E. R. Soderó y P. Rodríguez, Granada, Comares, 2ª ed., 2010.Obras clásicas de referenciaKarl Olivecrona, El Derecho como hecho, 2ª ed., Barcelona, Labor. Gustav Radbruch, Introducción a la Filosofía del Derecho, México, FCE. Hans Kelsen, Teoría pura del Derecho, 2ª ed.,México, UNAM. H. L. A. Hart, El concepto de Derecho, Buenos Aires, Abeledo-Perrot.John Finnis, Ley natural y derechos naturales, Buenos Aires, Abeledo-Perrot.John Rawls, Teoría de la justicia, México, FCE. Robert Nozick, Anarquía, Estado y utopía, México, FCE.

Recomendacións
Materias que se recomienda ter cursado previamente
España na configuración histórico-xurídica de Europa/612G01002 Dereito Constitucional: Fontes e Dereitos/612G01003 Teoría do Dereito/612G01006 Dereito da persoa/612G01007 Dereito Penal. Parte xeral/612G01010 Dereito de obrigas e danos/612G01016 Dereito Internacional Público/612G01019
Materias que se recomienda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Dereito e biomedicina/612G01040 Teoría e práctica da argumentación xurídica/612G01041
Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías